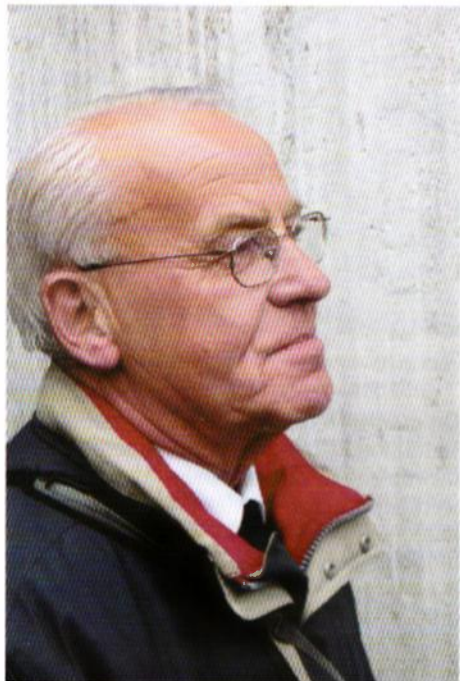

Peer Verhoeven, ziel van De Roerom

Wim Weren

In juni van dit jaar heb ik Peer Verhoeven twee keer geïnterviewd over zijn rol binnen *De Roerom* en over zijn betekenis voor dit tijdschrift. De aanleiding voor deze gesprekken was dat er voor Peer na 27 jaar – willens nillens – een einde kwam aan zijn noeste arbeid voor dit blad. Niemand was daar blij mee; ook hijzelf niet. Al die jaren heeft hij zich met hart en ziel voor *De Roerom* ingezet. Velen zien hem dan ook als de ziel van dit blad. Ik heb met hem gesproken over wat hem bezielt, over keerpunten in zijn leven en vooral over de hernieuwde religiositeit die hij ziet ontluiken. Mijn verslag van onze gesprekken bevat een aantal kaderteksten die behoren tot de juweeltjes die Peer geschreven heeft.

Peer Verhoeven (1933). (© Foto: Jan van de Brekel)

WW: Wat kun je zeggen over jouw rol bij *De Roerom*?

PV: *De Roerom* is opgericht in 1987, toen bisschop Ter Schure het tot dan toe onafhankelijke Bossche bisdomblad onder zijn gezag had geplaatst. Bij de oprichting was ik niet betrokken, maar hoofdredacteur Harrie Beex vroeg mij vrij spoedig om aan het blad mee te werken vanuit mijn expertise op het terrein van liturgie en kerkmuziek. Ik was op dat terrein al geruime tijd actief geweest, eerst binnen de Annaparochie in Nijmegen, later als medewerker aan het Diocesaan Pastoraal Centrum, en nu ben ik nog altijd actief binnen Open Kerk Helvoirt, waar ik muzikaal veel heb samengewerkt met Willem Vogel. In *De Roerom* kreeg ik steevast pagina 3 in te vullen met schrijfsels van eigen hand. Dat waren in de regel korte compacte teksten, die mensen meteen raken omdat ze in weinig woorden alles zeggen. Vanaf mijn Nijmeegse jaren zijn ze ook vaak uitgevoerd door koren met mij als dirigent. Ook heb ik vijftien boeken gepubliceerd met materiaal voor liturgisch gebruik en met stof voor persoonlijke bezinning.

Ik schrijf geen gedichten;
ik zou niet weten hoe dat moet.
De vorm van een goede tekst
komt van binnen uit
en daarom blijft 't vaak bij een
goed bedoelde poging.

WW: Je bent 27 jaar lang hoofdredacteur geweest.

PV: Ja, in 1992 kreeg ik die functie. Aanvankelijk vervulde ik die rol in samenspel met een Adviesraad – met onder meer Lambert van Gelder, Ben Spekman en Piet Leenhouders –, maar toen die Raad wegviel werd ik steeds meer de spin in het web. Als hoofdredacteur voelde ik me ook verantwoordelijk voor de eindredactie, inclusief de vormgeving. Dat werk heeft me veel tijd gekost en ook de nodige stress opgeleverd, vanwege de harde deadlines en een soms moeizame samenwerking bij het drukbaar maken van de kopij.

WW: Wat was het profiel van *De Roerom* in jouw tijd?

PV: In de beginperiode stond *De Roerom* duidelijk ten dienste van de parochies. We wilden pastores en vrijwilligers een handje helpen om de gang erin te houden, ondanks de opkomende restauratie van het kerkelijk leven. In de loop der jaren is het doel verbreed: *De Roerom* ging zich richten op allen die belangstelling en zorg hebben voor kerk en samenleving, en had vooral oog voor wat er aan de basis en in het veld gebeurt.

In de honderdste aflevering van *De Roerom* in maart 1997 schreef ik *Omwille van nu en straks*, een bijlage over religiositeit nu en straks, op verzoek en met instemming van redactie en bestuur maar op eigen verantwoordelijkheid. Daarin heb ik de koers van het blad proberen te verwoorden.

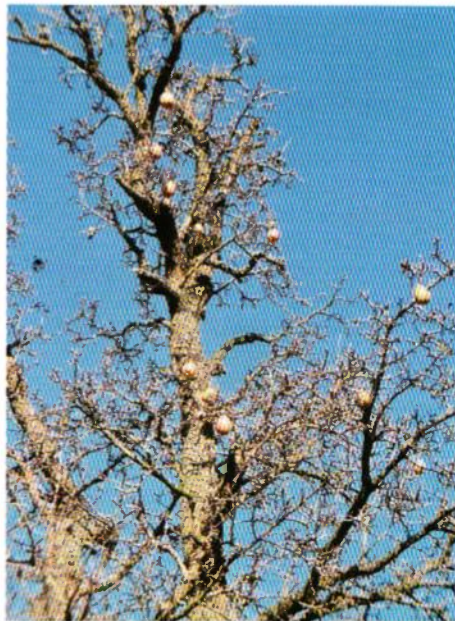
WW: Zijn we nu niet toe aan nieuwe accenten in het profiel van *De Roerom*, gezien de sterk toegenomen culturele en religieuze diversiteit in ons land?

PV: Misschien wel. Maar begin altijd met gewoon jezelf te zijn en open te staan voor anderen. Dan kun je ontdekken

wat er gemeenschappelijk is aan allerlei mensen en groepen met verschillende achtergronden. Richt je op de gemeenschappelijke basis, niet op de verschillen. Wereldwijd is er een dialoog nodig over de gemeenschappelijke wortels van het mens-zijn.

WW: Wat waren in jouw eigen religieuze ontwikkeling belangrijke keerpunten of crisismomenten?

PV: Toen ik te Reusel in het pastoraat werkte (1958-1963), lag de klemtoon voor mij op de actieve bijdrage van de kerk aan allerlei sectoren van het maatschappelijk leven. Daarom had ik ook voor dit type werk gekozen: niet zozeer vanuit religieuze maar meer vanuit sociale overwegingen. Ik heb me flink ingespannen voor de bouw en de financiering van het gemeenschapshuis *De Kei*, dat nog altijd als cultureel centrum floreert. Het deed me pijn toen ik merkte dat de kerk zich begon terug te trekken uit verschillende werkvelden en het kerkelijk werk steeds eenzijdiger werd. Door die eerste fase van de secularisatie raakte ik flink van slag. Gelukkig bloeide ik weer op in Nijmegen (1963-1968), waar ik de kans kreeg om me verder te bekwamen in de theologie, die in die periode volop in beweging was. Ik koos voor de specialisatie bijbelegese en ben afgestudeerd bij de bekende exegeet Bas van Iersel. Maar ik heb ook veel geleerd van Willem van de Pol, de auteur van het baanbrekende boek *Het einde van het conventionele christendom*. Hij wees ons de weg naar de toekomst van de kerken in een gesecculariseerde samenleving. Daarnaast was ik werkzaam in de Nijmeegse Annaparochie, waar ik me vooral

Geen franje aan of rond de peren. (©Foto: Berna Verhoeven)

Fictser en hoboïst: zo iemand moet wel een lange adem hebben. (© Foto's: Berna Verhoeven)

toelegde op de vernieuwing van de liturgie en veel heb samengewerkt met Louis van Dijk, Joop Stokkermans en Floris van der Putt. Ik schreef daar nieuwe liturgische teksten en dirigeerde er een gemengd koor met honderdvier leden, en een koor dat bestond uit ongeveer zestig jongeren. Onze vieringen trokken mensen aan uit de wijde regio. Ik maak me niet wijs dat dit kerkelijk vieren je-van-het was voor de jongeren! Ook na mijn Nijmeegse tijd heb ik altijd op twee benen geleefd: studeren en in de praktijk werkzaam zijn, dichtbij de hartslag van het gewone leven.

WW: Wat heeft jou in al die jaren ten diepste beziield, en wat heeft jou op de been gehouden?

PV: Wat voor mij een hele openbaring was, is dat Bijbelse teksten uit het leven gegrepen zijn en dat deze teksten ook zelf een complexe ontwikkelingsgang hebben doorgemaakt. Ze bevatten oudere lagen die bedolven zijn geraakt onder nieuwe lagen. Soms moet je diep graven om te vinden wat Jezus zelf voor ogen stond. Zo heb ik in mijn doctoraalscriptie ontdekt wat Jezus op de laatste avond van zijn leven werkelijk gezegd en gedaan heeft.

Verder was voor mij van groot belang dat ik ontdekte dat de snelle en massale ontkerkelijkheid helemaal niet uitliep op de doodsteek van de religie. Kerkelijkheid en gelovig-zijn is niet hetzelfde. Ik zou zelfs durven beweren dat de afname van de kerkelijkheid de opbloei heeft bevorderd van een nieuw religieus besef. Die hernieuwde religiositeit heeft ook mij op de

been gehouden en is me gaan inspireren bij wat ik zei en schreef, in mijn boeken en in mijn bijdragen aan De Roerom.

Niemand kan zeggen
wat liefde, lijden, leven is; alleen wie
het mee- en doormaakt,
aan den lijve ervaart,
met hart en ziel doorleeft.

Niemand weet
wie of wat Gij zijt; alleen wie
U vindt in de jubel van de liefde,
de put van pijn en lijden,
de trouw van alledag -

U, de eeuwige in de tijd.

WW: Kun je daar iets meer over zeggen?

PV: Dat is niet zo eenvoudig, want het gaat hier over een intuïtief aanvoelen, een religieus besef dat ons als het ware is aangeboren, en dat we niet helemaal of zelfs helemaal niet kunnen beredeneren of in scherpe formuleringen vangen. Religie betekent: verbondenheid. Als je – misschien helemaal dolgedraaid – jezelf echt tegenkomt, kun je gaan ervaren hoe je ten diepste verbonden bent met anderen, met de aarde en de natuur, met de kosmos. Door verstillend en meditatie kan het besef ontwaken dat we een deel van een groter geheel zijn, dat ons tegelijk ook overstijgt. Vandaar dat ik regelmatig schrijf over 'wat stilte zegt' en 'wat rust doet'. Er zijn geen twee gescheiden werelden: aan de ene kant de wereld van het sacrale en aan de andere kant de wereld van het profane.

Dit dualisme, dat de officiële kerk graag in stand houdt, is hopeloos verouderd en sluit niet meer aan bij onze beleving van de werkelijkheid. Wij beleven de werkelijkheid meer als één ondeelbaar geheel, dat fundamenteel goed en heilig en te heiligen is en waarin we ons veilig en geborgen mogen voelen.

Geen stroming, geen deining
zonder bron.
Geen boom, geen houvast
zonder wortel.

Geen woord, geen lied
zonder adem.
Geen kind, nieuw geboren
zonder moederschoot.

Geen zin, geen zicht
zonder ziel.
Geen mens, geen leven
zonder Grond.

WW: Wat je hier zegt, is heel mooi maar ook heel kwetsbaar.

PV: Ja, dat is zo. Dat religieuze besef is diep in ons verankerd en tegelijk is het heel vluchtig en kwetsbaar. Het kan gemakkelijk overwoekerd worden door een materialistische kijk op de werkelijkheid, of door het idee dat alleen empirische feiten waar zijn, en ook door een overtrokken betrokkenheid op het eigen ik en een consumptieve levensstijl. Ook verouderde geloofsformules kunnen de toegang tot de Warme Golfstroom van het leven blokkeren.

Iets in ons, vast verankerd en toch zo kwetsbaar, vluchtig, koestert een grenzeloos vertrouwen.

Iets in ons, aangeboren en toch te loochenen, stamelt van leven onverwoestbaar.

Iets in ons, niet in woorden te vangen, de maat te nemen, houdt ons gaande, bezielt ons.

Dat Dit, Deze niet verkommert, onzichtbaar en onhoorbaar wordt door de drukte die we hebben, door het lawaai dat we maken.

WW: Is het vertrouwen dat het leven heilig en goed is, ook zelf ergens op gefundeerd?

PV: Als we ons afkeren van het lawaai dat ons vaak overstemt en tot verstilling komen, kunnen we er diep van doordrongen raken dat we gedragen worden door een alles en allen omvattend mysterie, door een mysterie dat nooit helemaal te doorgronden is. Aan dit mysterie kunnen we allerlei namen geven: Levenskracht, Bron, Grond van onze grond, Volheid, de Enige, de Barmhartige, de Eeuwige, de Onuitsprekelijke. Velen noemen het 'God'. Kenmerkend voor de hernieuwde religiositeit is dat die wij 'God' noemen niet langer van buitenaf aan onze werkelijkheid hoeft te worden toegevoegd, maar juist present is in de alledaagse werkelijkheid en te midden van mensen werkzaam kan oplichten. Of zoals ik – geïnspireerd door Deuteronomium 30 – ooit geschreven heb: 'God is niet ver weg. Hij is dichtbij je, ligt je voor in de mond, is diep in je hart. Daarom kun je uit jezelf weten wat je worden moet: héél, heilig.'

WW: Valt dit religieuze besef te verbinden met wat religies en kerken te bieden hebben?

PV: De Duitse benedictijn Willigis Jäger beschouwt dit besef als de humuslaag waar alle religies en kerken uit putten en waarop ze ook zelf teren. Zelfs mensen die van zichzelf zeggen dat ze 'niks' zijn, kunnen ervan opleven. Van helemaal niks kan de wereld niet bestaan, al zullen aanhangers van een seculiere levensvisie liever spreken van 'cirkelen rond de leegte' dan dat ze deze leegte een naam geven en bijvoorbeeld opvullen met 'God'. Het gaat hier om een gemeenschappelijke noemer die we - afhankelijk van de eigen cultuur - op verschillende manieren kunnen inkleuren. Rituelen en muziek, liederen en religieuze teksten kunnen de toegang tot die humuslaag helpen ontsluiten. Maar

vóór alles is er stilte, rust, bezinning en meditatie nodig om deze laag naar boven te halen. Het is te vrezen dat onze tijd dit mist en aan dit gemis ernstig lijdt.

De mens komt langs de weg van zelf ervaren tot de openbaring van God.

WW: Wat je zegt over God, klinkt rijkelijk vaag.

PV: Dat is maar goed ook, want het begrip 'God' is maar al te vaak op krakkelekkige manieren ingevuld. En dat leidt ertoe dat vele mensen het hele idee van een God van de hand wijzen. We moeten voorzichtig zijn met onze godsbeelden; het zijn maar beelden. Tegelijk is het oermenselijk dat we in het alledaagse leven stoten op momenten van transcendentie. Volgens mij is dat besef van transcendentie de kurk waar het leven op drijft. Als dat besef verdampt, dan blijft er niet veel over. Hoe je dat verwoordt, kan heel variabel zijn, maar als we deze basale ervaring tot taal negeren, valt de samenleving in losse splinters uiteen.

WW: Is het voor christenen niet zo dat Jezus ten volle heeft laten zien wie of hoe God is?

PV: Voor mij is Jezus het vleesgeworden vertrouwen in het leven en in de goede afloop daarvan, door alle miserie en lijden heen. Je kunt ook zeggen dat Jezus radicaal vertrouwde op de Levende met een hoofdletter.

Dat herken ik vooral nog in Lucas' verhaal over de maaltijd de laatste avond van Jezus' leven. Over het brood in zijn han-

Jezus van Nazaret, de mens in wie als in geen ander Gods toekomst zich heeft geopenbaard.

den zei hij: 'Dit ben ik.' Daarmee doelt hij op heel zijn leven, dat hij ervaart als een godsgeschenk dat hem en ons gegeven is en dat we met elkaar delen. Hij heeft niet over de zin van zijn lijden en dood getuigd maar over de zin van het leven. De beker duidt op alles waarvoor hij stond en wat hem heilig was en hem bezielde. Deze levensbeker gaf hij over aan zijn volgelingen. Zij zijn allemaal geroepen om zijn missie voort te zetten, om te blijven doen wat hij altijd had gedaan. Uit dit vertrouwen en zijn levensstijl blijkt dat Jezus vol was van God. Zijn leven is totaal onbegrijpelijk als je dit wegschraapt uit zijn biografie. Dankzij dit grenzeloze vertrouwen heeft het leven zin, wat er ook gebeurt.

Tot besluit

Dit alles is maar een greep uit het vele dat in onze gesprekken aan de orde kwam. We zouden er een hele Roerom mee kunnen vullen. De lezers van dit tijdschrift zullen Peer gaan missen. Of is er toch nog hoop dat hij als auteur blijft bijdragen aan dit blad, dat hem en ons zo lief is? Zijn eigen levensmotto is: 'Ga door, geef niet op!' Dit kan erop duiden dat we gelukkig nog niet van hem af zijn ...

Met dank aan Paul Arts (Oisterwijk) voor het bewerken van de foto's.

Brood en beker in Open Kerk Helvoirt. (© Foto: Berna Verhoeven)